

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองของเด็กให้เต็มศักยภาพ วิธีการสอนที่ผ่านมายังเน้นบทบาทให้ผู้เรียนยังเป็นเพียงแต่ผู้รับความรู้ มีผลให้ทักษะการสร้างความรู้และการใช้ความรู้ของนักเรียนยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร การเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นการพึ่งพาความรู้จากผู้อื่น ซึ่งการปฏิรูปการศึกษา มีเจตนาธรรมที่จะแก้ไขวิกฤตแห่งปัญหาทางการศึกษาอันจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ และถ้าได้มีการนำไปปฏิบัติอย่างมุ่งมั่นและถูกต้องแล้วก็จะทำให้การศึกษาไทยเป็นการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ โดยเฉพาะการปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ถ้าครูดี ครูเก่ง ครูมีคุณภาพ และศักยภาพสูง สามารถสอนนักเรียนได้ถูกต้องตามหลักการ การจัดการระบบการเรียนรู้ก็จะเป็นไปอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ระบุไว้ในหมวดที่ 4 มาตราที่ 24 เรื่องการจัดการระบบการเรียนรู้เป็นสำคัญ สถานศึกษาต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543) ครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนสอน จึงต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สร้างความรู้ ใช้ความรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องพัฒนาตนเองเพื่อแสวงหาความรู้ จนถึงขั้นรู้สึกรู้จริง จนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ (ณรงค์ รอดพันธุ์, 2542)

บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา ครูจะมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้จดจำ และการจัดการเรียนการสอน ครูมักมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ครูจะเป็นผู้ใช้สื่อในการสอนเป็นส่วนใหญ่ เนื้อหาที่เรียนไม่ค่อยเชื่อมโยงกับชีวิตของนักเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนยังไม่สะท้อนถึงระบบสังคมแบบประชาธิปไตย และการวัดและประเมินผลยังมุ่งเพื่อการตัดสินผู้เรียน ดังนั้น ในดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดผลกับผู้เรียนอย่างแท้จริงนั้นผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด ต้องปรับแนวคิด ความเชื่อและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งทุกคนก็คาดหวังว่าเมื่อปฏิรูปการศึกษาแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภาพเก่า ๆ ไปสู่ภาพใหม่ของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา ดังนี้ 1) การให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกสิ่งที่จะเรียนและลงมือปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ สร้างความรู้และใช้ความรู้ 2) ขยายแหล่งเรียนรู้ให้มีทั้งในและนอกโรงเรียน 3) จัดบรรยากาศในการเรียนให้มีชีวิตชีวาน่าสนใจ ให้มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เข้าใจ ให้ผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเรียน 4) ให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ 5) ครูสามารถจัดหลักสูตรระดับห้องเรียนที่ประกอบด้วยครูกับผู้เรียนให้มีปฏิสัมพันธ์ในทางบวกเพื่อพัฒนาค่านิยมและทักษะการเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย และ6) การวัดผลและประเมินผลเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

การปฏิรูปการเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครูอาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และจะต้องทบทวนบทบาทของตนเองว่าการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ผ่านมามีคุณภาพ ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยและสังคมโลกเพียงไร (สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543) ครูจึงต้องประจักษ์เพื่อให้ความเชื่อใหม่ว่าการจัดการศึกษาในยุคนี้จะต้องยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองในการเปลี่ยนนิสัย เปลี่ยนวิธีปฏิบัติ เปลี่ยนวิธีการแสดงออกในห้องเรียนที่เน้นการสอนในลักษณะการสนับสนุนส่งเสริมและการเรียนเน้นกระบวนการมากกว่าตัวความรู้การจัดการเรียนการสอนจะเป็นแบบร่วมมือกันระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายต้องร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและกระบวนการสืบเสาะค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว จับพลันทันทีเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ (โกวิท ประวาลพฤษ์, 2542 ; สุวิมล ว่องวานิช, 2543 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

การที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ใหญ่นั้นจะมีความแตกต่างจากเด็ก จึงต้องมีกระบวนการที่เหมาะสม วิธีการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ใหญ่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ก็ต้องเปลี่ยนทัศนคติของผู้ใหญ่เสียก่อน และในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่จึงต้องมีวิธีการที่ผู้ใหญ่ได้เห็นเป็นรูปธรรม ได้ตระหนักถึงประโยชน์อย่างแท้จริง (สุรกุล เจนอบรม, บรรยาย, 27 สิงหาคม 2543) การให้ครูทำวิจัยปฏิบัติการจึงน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยปรับเปลี่ยนครูได้ เพราะการทำวิจัยถือเป็นกิจกรรมทาง

วิชาการอย่างหนึ่งที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปแล้วว่าเป็นวิธีการหรือเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น นอกจากนี้การทำวิจัยยังเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการคิดและแสวงหาคำตอบสำหรับปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาตัวครู และพัฒนาการศึกษาไปอย่างต่อเนื่อง เพราะครูที่ทำวิจัยจะมีความสามารถในการเสาะแสวงหาความรู้และกระบวนการทำวิจัยเป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติกรอย่างมีประสิทธิภาพ (ทิตนา เขมมณี, 2540 ; อุมพร พุ่มัน, 2542 และ Arend, 1994)

การวิจัยปฏิบัติการ (action research) ของครูจึงเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอนและสิ่งที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งเป็นการช่วยให้ครูได้ข้อเท็จจริงและเชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอนกับผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และนำไปสู่การพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและของเพื่อนครูที่ร่วมรับผิดชอบนักเรียน ดังนั้นจึงมีการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยควบคู่ไปกับการจัดและพัฒนาการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติมาตราที่ 30 การสนับสนุนดังกล่าวรวมถึงการร่วมมือกันทั้งโรงเรียน คือทั้ง ครู ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญในการหาแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของครูเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและเชื่อถือได้เพื่อมุ่งปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพื่อนครูด้วยกัน

การพัฒนาครูที่ผ่านมา มักจะนำครูประจำการมาฝึกอบรมหรือมาร่วมสัมมนา และประชุมปฏิบัติการ ซึ่งปัญหาที่พบก็คือครูต้องทั้งการสอนในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการสอนจากครูเต็มตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระดับชั้น กระบวนการพัฒนาครูจึงต้องปรับเปลี่ยนโดยให้ครูได้พัฒนาตนเองพร้อมกับพัฒนานักเรียนของตนเองไปด้วย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบครบวงจร มีทั้งการพัฒนาระบบข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีธรรมนูญโรงเรียน มีบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วม มีการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป (พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง, 2541 และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) และกิจกรรมต่างๆ ที่ครูทำต้องเป็นกิจกรรมตามปกติของครูและทุกคนรับรู้ เข้าใจและร่วมมือกันปฏิบัติกันอย่างพร้อมเพรียงและต่อเนื่องเป็นประจำ

เนื่องจากครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดย่อมมีการรับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและทั้งสภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในชั้นเรียนของตนเองมากกว่าบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่สนับสนุนให้ครูมีบทบาทในฐานะครูนักวิจัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 มาตราที่ 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา และในมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที่ 23 ให้ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้คติวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่ว่า ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้ และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน ครูมีความสามารถในการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

นโยบายการพัฒนาครูที่มุ่งคุณภาพครูและความเป็นวิชาชีพชั้นสูงซึ่งมีมาตรการหนึ่ง คือ ให้ปรับเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาครูโดยการอบรมสัมมนาอย่างเดียวนั้น เป็นการส่งเสริมให้ครูได้เข้าอบรมสัมมนาเป็นประจำทุกปี มีการศึกษาต่อ และการจัดงบประมาณสนับสนุนให้ครูได้พัฒนางานประจำของตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่นการทำวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เป็นต้นควบคู่ไปกับการบริหารจัดการเพื่อให้ครูมีคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2543 : 28)

จากเหตุผลข้างต้นเห็นได้ว่าได้มีการสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอนของตนเองเพื่อจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้พัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการทำงานวิจัยจะทำให้ครูมีการพัฒนาความคิด ความเชื่อ บทบาทของตนเองในฐานะครู กระบวนการวิจัยจะเอื้ออำนวยให้ครูได้พัฒนาวิธีการเรียนรู้และความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ ครูจะได้รู้จัก รู้จริงและรู้แจ้งในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองในบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ส่งผลให้ครูพัฒนาความสามารถของตนเองและสามารถกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเรียนรู้อีกและจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่หลากหลายต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานของหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคม ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และสังคมโลก

ที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในลักษณะต่าง ๆ เช่น ให้นำการทำวิจัยเป็นผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนระดับครูจาก C 7 ไปสู่ C 8 มีการจัดการอบรม การประชุมปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ จากหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ เช่น คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งทำให้ครูมีความตื่นตัวกัน และได้มีการเผยแพร่การทำวิจัยปฏิบัติการในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น รูปแบบรายงานการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2534 ของโรงเรียนบ้านนาโดซึ่งมีเนื้อหา 6 บท ตั้งแต่ บทนำ เอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง วิธีการสอน วิธีดำเนินการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ (ชาติรี สำราญ, 2535) การวิจัยในชั้นเรียนของครูชาติรี สำราญ อีกรูปแบบหนึ่งก็เป็นรูปแบบการวิจัยที่เกิดขึ้นจากการเฝ้าสังเกต บันทึก รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยตัวของครูชาติรีเอง (ชาติรี สำราญ, 2543) รูปแบบการวิจัยของโรงเรียนสาธิตลักษณะที่เชื่อมโยงทางวิชาการ มีรูปแบบและกระบวนการวิจัยที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ (ลัดดา ภูเกียรติ, 2537) และรูปแบบงานวิจัยที่มาจากต่างประเทศ โดยครูมาร์ธา และครูเพนนี่ ที่มีลักษณะเป็นงานวิจัยง่าย ๆ เขียนรายงานผลสั้น ๆ เพียงหน้าเดียว (กระดาษ A-4) และไม่ได้ใช้ภาษาหรือวิธีการที่เป็นวิชาการมากเกินไป อ่านเข้าใจง่าย (สุวิมล ว่องวาณิช, 2543) และนอกจากนี้ สุวิมล ว่องวาณิช (2544) ยังได้แบ่ง รูปแบบวิจัยปฏิบัติการได้ดังนี้ แบ่งตามความ

เข้มของแบบแผนการวิจัยได้ 2 แบบคือ 1) แบบเป็นทางการ 2) แบบไม่เป็นทางการ แบ่งตามระดับความร่วมมือและระดับของปัญหาได้ 4 แบบคือ 1) แบบทำคนเดียว 2) แบบร่วมมือ 3) แบบทำทั้งโรงเรียน 4) แบบอิงชุมชน และแบ่งตามบทบาทของบุคคลภายนอกที่มีส่วนร่วมในการวิจัยได้ดังนี้ 1) เชิงเทคนิค 2) เชิงปฏิบัติจริง 3) แบบอิสระ 4) แบบไม่มีบุคคลภายนอก

การที่ครูทำวิจัยตามความคาดหวังของตนเองในการเรียนการสอน การศึกษาในชั้นเรียนของครูส่วนใหญ่ยังไม่เป็นกิจลักษณะที่ชัดเจน และยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของงานประจำของครู เพราะครูมีภาระงานสอนมาก รวมทั้งมีภาระงานอื่นๆในโรงเรียน และที่สำคัญครูยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนด้วย แม้ว่าครูจำนวนหนึ่งที่ผลิตผลงานวิจัยที่มีเหตุเนื่องจากการทำวิทยานิพนธ์ตามข้อบังคับที่ตนศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ครูอีกส่วนหนึ่งทำวิจัยเพราะเพื่อทำผลงานทางวิชาการประกอบการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ หรือเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยชั่วคราวเหล่านี้ยังไม่ช่วยให้ครูได้เกิดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน กิจกรรมการวิจัยยังไม่บูรณาการไปกับงานต่างๆ ของครูอย่างต่อเนื่องตลอดภาคเรียนและตลอดปีการศึกษา รวมถึงยังไม่เชื่อมโยงและต่อเนื่องกับการพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างชัดเจน ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการทำวิจัยกลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอนไปด้วย กระบวนการดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้หากมีการร่วมมือกันระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ช่วยกันหาแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมในโรงเรียนและเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพของครูและนักเรียน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาหารูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถที่จะทำวิจัยเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่องและเกิดความร่วมมือกันปฏิบัติงานและปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยกันของทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่การร่วมมือกันกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามความคาดหวังของประเทศที่ได้ระบุไว้ในมาตราที่ 30 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการทำวิจัยปฏิบัติการของครู
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการและแนวทางของการทำวิจัยปฏิบัติการ
3. เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยวิธีการดังนี้
 - 3.1 การสังเคราะห์เอกสารและสื่อวีดิทัศน์
 - 3.2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
 - 3.3 การศึกษาภาคสนาม

4. เพื่อนำตรวจสอบรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยการสนทนากลุ่มครูและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร คือ ครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนโยบายหรือมีกิจกรรมในการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. ประเด็นที่ศึกษา
 - 2.1 วิสัยทัศน์ของการทำวิจัยปฏิบัติการของครูและการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2.2 สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการของครูในโรงเรียน
 - 2.3 ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัยปฏิบัติการของครูและโรงเรียน
 - 2.4 ความต้องการและแนวทาง ของครูในการทำวิจัยปฏิบัติการ
 - 2.5 ปัจจัยที่สนับสนุนการทำวิจัยปฏิบัติการ
 - 2.6 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนสำหรับพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยปฏิบัติการ (action research) คือ การสร้างความรู้หรือค้นพบความจริงที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนของครู โดยใช้กระบวนการวิจัย ครูเป็นผู้ดำเนินการเพื่อสร้างความเข้าใจในวิธีการแก้ปัญหาและผลที่เกิดจากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทต่าง ๆ ของการเรียนของนักเรียน ความรู้และความจริงที่ครูค้นพบจะถูกนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน และเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาความเป็นนักวิชาชีพของครูและของเพื่อนร่วมงาน

รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ (action research model) คือ ระบบของการวิจัยปฏิบัติการที่สร้างขึ้นแทนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีลักษณะเป็นโปรแกรมการวิจัยและพัฒนาที่มีอนุกรมของประเด็นและคำถามการวิจัยที่ครูต้องสร้างความเข้าใจอย่างมีลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันไป เพื่อให้ครูผู้ทำวิจัยปฏิบัติการสามารถสร้างความรู้และต่อยอดการเรียนรู้ของตนเองในเรื่องการปฏิบัติงานของตนเองต่อไปอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์

การพัฒนาครู (teacher development) คือ การดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้ครูเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงการจัดการกระบวนกรเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school - based teacher development) คือ การดำเนินงานเพื่อช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงการจกระบวนกรเรียนการสอนของตนในบริบทของโรงเรียนที่ครูปฏิบัติงานปกติ ซึ่งกิจกรรมการพัฒนาครูจะต้องบูรณาการเข้ากับการปฏิบัติงานทั้ง 4 ด้านของโรงเรียน คืองานด้านการบริหารจัดการ งานวิชาการหรือการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนและกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้เกิดการร่วมมือกันเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงการจกระบวนกรเรียนการสอนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพหุศักราช 2542 ซึ่งทุกฝ่ายในโรงเรียนต้องรับรู้ เข้าใจและร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียงกันทั้งในด้านการวางแผนการดำเนินการ ประเมินผลงานและรับผิดชอบในความสำเร็จและการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

ครุนักวิจัย (teacher - researcher) คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ใช้กระบวนการวิจัยในการปฏิบัติงานครูเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะศึกษาเพื่อนำเสนอรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ยังไม่ได้ศึกษาถึงผลเชิงประจักษ์ของการนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการไปใช้ เนื่องจากว่ารูปแบบการวิจัยปฏิบัติการที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียน การบวนการทำงานและวัฒนธรรมการทำงานของครูแต่ละคนและทั้งโรงเรียนนั้นต้องใช้เวลาานประมาณ 3 ปี จึงจะปรากฏผลของการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปธรรมในระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของครู (สุวัฒนา สุวรรณเขตนินคม , 2538)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรคและความต้องการของครูในการทำวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูประถมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. ได้รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาครู เพื่อให้ครูนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในแนวปฏิรูป
3. ได้แนวทางสำหรับหน่วยงานในการสนับสนุนให้ครูดำเนินการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน